

Smích je zdravý, bezhlavé svícení ne

Starostové se zákonu smějí, dodržovat by jej nemohli

Listy Strakonicka - 2.2.2002

Strakonicko - Vyměnit veškeré lampy veřejného osvětlení a investovat tak milióny. To by mohl přikazovat nový zákon, o kterém v současné době jedná poslanecká sněmovna.

Mohl, ale nepřikazuje. Jde o zákon o ovzduší, o jeho ochraně, viz svetlo.astro.cz/zakon. Vedle jiných druhů jeho znečišťování uvádí také znečištění světelné. Nepřikazuje zahodit ani všechna dosavadní kamna ani všechny dosavadní lampy. Jen všechny nabádá, aby se znečišťování vyhýbali, jak to jen jde, klade nějaká omezení pro budoucí instalace zdrojů znečištění a u některých velkých zdrojů vyžaduje i nápravu do nějaké doby. Co se ale týče světelného znečištění, nedává sám žádné konkrétní požadavky, jen pojmenovává problém a odkazuje na prováděcí předpis, který má vydat vláda. Jak má předpis znít, je věcí diskuse zainteresovaných stran i diskuse veřejné.

Zákonodárci totiž říkají, že současné osvětlení poškozují zrak.

Takovou větu jsem ještě nečetl ani neslyšel. Tuším ale, o co by mohlo jít. Existuje studie, která dokládá, že děti, které nespí v přirozeně tmavém prostředí (nejde o tmu černočernou, ale prostě o takovou, jaká je v místnosti, do níž nesvítí žádné lampy zvenku ani zevnitř), bývají jen málokdy krátkozraké, zatímco děti spící v místnostech osvětlených bývají krátkozraké tím častěji, čím více světla je ruší. Zákonodárci to asi nezdůrazňují, ale rodiče by o tom měli vědět.

Starostové obcí se bouří a říkají, že zákon přinese pouze jedno: nikdo ho nebude respektovat.

„Obce nemají peníze již nyní a nařídít jim, aby je ještě zbytečně proinvestovaly, by byl nesmysl. Podle mého názoru by se zákon stejně nedodržoval a vůbec by nepřispěl k právní kultuře našeho národa,“ říká starosta Katovic Tomáš Hajdušek. Právě tato obec „prosvítí“ ročně sto čtyřicet tisíc korun.

Jak řečeno výše, zákon ohledně svícení nepřikazuje sám nic, i když některé extrémní případy všeobecně obtěžujícího svícení by se snad na jeho základě daly potlačit (na základě definice a povinnosti se znečišťování vyhýbat).

Lze na jeho základě také ušetřit část peněz, které se zatím prosvítí. Jak? Není nutné svítit naplno pořád od soumraku až do svítání. Zejména na vsi, kde stěží kdo může veřejné osvětlení potřebovat řekněme ve všední den mezi 23 h a 5 h ráno, je samotné pochopení toho, že osvětlování má i své nežádoucí důsledky, dalším důvodem, proč osvětlení tehdy vypnout (nebo ztlumit, to už ale vyžaduje přídavnou techniku). Spousta obcí to tak dělá

a šetří tím prostředky třeba právě na instalaci nových, neznečišťujících lamp s menším příkonem. *Osvětlování není žádná povinnost, jen zvyk, a je na obci, jak veřejné osvětlení použije, aby jí co nejlépe sloužilo.*

Starosta Malenic Josef Blahovec s katovickým Tomášem Hajduškem souhlasí a říká, že jestliže bude zákon přijat, bude naprosto bezcenný.

„Obce jej dodržovat nebudou, prostě na to nemají,“ dodal Blahovec s tím, že Malenice prosvítí osmdesát tisíc korun.

Stejného názoru je i starosta Čestic Jaromír Brabec.

Čím více obec dnes prosvítí, tím lepší má šanci zlepšením osvětlovací techniky ušetřit. Je to ale na ní. Prováděcí předpis by měl asi stanovit, jaké lampy (odborně: svítidla) se mohou používat při rekonstrukcích, když se někdo do nich pustí. Takové lampy zpravidla umožňují snížení maximálního příkonu oproti současnosti i vysokou kvalitu osvětlení při jeho ztlumení v noci (tlumení se tak stává bezproblémové).

„V obcích se svítí logicky v noci. To všichni spí a mají oči zavřené, tak nevím, jak moc poškozují lampy zrak,“ řekl včera se smíchem Jaromír Brabec, který říká, že Čestice by musely do výměny osvětlení investovat celý rozpočet.

Logické to svícení v době, kdy všichni spí, moc není, že? Co se tak zeptat občanů, jestli takové utrácení obecních peněz považují za rozumné?

Nejde kromě toho jen o to možné ovlivnění krátkozrakosti, ale také o prostou skutečnost, že lidé potmě spí klidněji, než když je ruší světlo – často úplně zbytečné, mířící z lampy vzhůru do okna místo dolů na zem. Já si dobře vzpomínám, jak neklidně naše děti spávaly, když nám do oken svítily silně Měsíc, ve srovnání s temnějšími nocemi (umělé zdroje světla jsou od těch oken naštěstí daleko a skryté za stromy). Ostatně si vyzkoušejte, zejména pokud vám umělé osvětlení ložnici osvětluje více než běžně měsíc, jestli se nevyspíte mnohem lépe, když ložnici zatemníte. Pravda, pak se člověk ráno těžko probouzí... Přírozené střídání světla a tmy je zkrátka těžko nahraditelné.

A je tam ještě jeden důvod, existuje už dost vážné podezření, že osvětlení silnější než to, které v noci poskytuje příroda, ovlivňuje tvorbu hormonu melatoninu a tím i zvyšuje riziko nádorových onemocnění. Možná jen málo, kdoví, výzkumy jsou v počátcích. Nikdo se ale nesplete, když se přičiní o to, aby mohl spát co možná ve tmě.

Vypnutí obecního osvětlení (hlavně v oblastech, kudy v noci projíždí jen minimum aut) v pozdních hodinách je velmi levné a dokonalé řešení, použití lamp, které světlo velmi přesně směřují, je řešení jiné – to pomůže i dětem, co chodí spát už po večerníčku. Nové nebo rekonstruované soustavy s dokonalými lampami (zhruba stejně drahými jako jsou jiné nové lampy) mohou být v noci místo úplného zhasnutí ztlumeny na čtvrtinu.

Mnohem kvalitnějšího nasměrování světla většiny starých uličních lamp lze často docílit velmi rychlou úpravou: sundáním jejich mizerného spodního, kdysi snad průhledného plexisklového krytu. Vzroste tím množství světla, které dopadá na zem, světelné znečištění přitom velmi klesne. Však si takových lamp všimněte, nejspíš nějakou takovou v obci máte: slouží asi lépe než ty ostatní. Jestli je to dobrá levná alternativa i pro lampy nové, to nevím, ale možná někdy ano. Neznám žádný výzkum na toto téma – on by totiž mohl dopadnout v neprospěch osvětlovacích firem, kdyby se ukázalo, že nejlevnější řešení je někdy nejvýhodnější. Jde přece o obchod. (Tam, kde mají spousty výrostků, kteří si libují ve střelení do lamp, to asi vhodná volba nebude, ale někde se hodit může. Na dráze to tak dělají už celé století, až nedávno začali používat metody velmi nevhodné.)

„Jedině, že by obce někdo zadotoval,“ uzavřel Brabec.

A to já si myslím, že při ukázkové rekonstrukci staré, velmi plýtvavé osvětlovací soustavy na neznečišťující a velmi úspornou, jsou dotace na místě. Je to i prostředek ke snížení emisí skleníkových plynů, takže by takové projekty mohly využít i peněz zahraničních (např. jako tzv. JI aneb Joint Implementation, zatím spíše AIJ, Activities Implemented Jointly). Když bude zjevné, že se tím mnoho ušetří a obec se stane mnohem pěknější a zdravější, takový projekt si podporu může získat.

To je ale už na starostech, kdo se s problematikou důkladně seznámí a do takové věci se pustí. Poučit se může ledaskde v severní Itálii, v Katalánii nebo na Kanárských ostrovech. Kontakty rád zprostředkuji a popřeji pěkný výlet.

Informace o kvalitním, co nejméně škodícím venkovním osvětlování může každý najít na české stránce <http://svetlo.astro.cz>.

v Brně, sobota 9. února 2002

Jan Hollan,

Hvězdárna a planetárium M. Koperníka
Kraví hora 2
616 00 Brno

tel. +420 (5) 43 23 90 96

41 32 12 87

<http://astro.sci.muni.cz/pub/hollan>

e-mail hollan@ped.muni.cz